

שאלה: מאז ילדותי ראיתי שבסוף הפיוט היפהפה "לכה דודי לקראת כלה" שאומרים בליל שבת בבית הכנסת, בקטע האחרון כולנו הופכים את פנינו אל הקיר האחורי של בית הכנסת. אף פעם לא שאלתי "למה?" בא אלי אורח בן-דוד מאנגליה, והוא בשונה מכל הקהל הפך פניו אל דלת הכניסה לבית הכנסת שהוא נמצא בצד האולם ולא בקיר האחורי. שאלתי אותו למה אינו נוהג כמו כולם וענה כי כך מנהג בית כנסת שלו בחו"ל. התוכל לבאר לי מה העניין?

נמצא רמז לזה בגמרא (בבא קמא דף לב ע"ב), ר' חנינא אומר "בואו ונצא לקראת כלה המלכה" ויש אומרים שאמר "לקראת שבת כלה המלכה". בכתבי אריז"ל (שער הכוונות, דרוש שבת) מובא שיצא אל השדה, כמו לקבל אורחת חשובה הבאה לעיר. הפיוט "לכה דודי" נתחבר ע"י רבי שלמה אלקבץ, שחי זמן קצר לפני האריז"ל. והנהיגו מאז לקבל את השבת בעת אמירת פסקא אחרונה של פיוט זה.

בזמן האריז"ל, הוא ותלמידיו שקבלו קדושת השבת, פנו לצד מערב. כי בגמרא מובא "שכינה במערב" (בבא בתרא כה ע"ב). יש לזה שני פירושים. פשוט פשוט הוא שאנשי בבל, שם כתבו את הגמרא, הם היו במזרח, והחשיבו את כיוון מערב ששם ארץ הקודש למקום "שכינה". אבל מהר"ל (חידושי אגדות, על בבא בתרא כה) מסביר כי כאשר השמש שוקעת במערב, זה מְבַטָא באופן רעיוני ששם יש השלמת העולם, גמר פעילות אותו היום. ושם שכינה [כינוי לפעולת אלהות להשלים את עולמנו]. הרי "מערב" הוא שם מופשט לענין "שכינה". ולכן אף שהאריז"ל היה כבר בארץ ישראל, גם הוא פנה מערבה.

לכן אנשי בית הכנסת פונים לכיוון מערב, למרות שאינם בשדה ממש, פונים הם לקיר האחורי. כי במזרח האולם נמצא ארון הקודש, לכיוון ההוא שכולם פונים בתפילתם לירושלים. אבל זה קובע שינוי ביישום הדין. כי אם נמצאים המתפללים בצפון העולם, נניח צפון רוסיה, כיוונם בתפילה היא לדרום, לקראת ארץ ישראל. לכאורה אם ברצונם לנהוג כדברי אריז"ל בעת קבלת שבת יפנו מערבה, ולא לקיר האחורי. וכן אם הם בדרום אפריקה, וכיוון שלהם בתפילה היא לצפון לקראת ארץ ישראל, שוב עליהם להקפיד לפנות דוקא אל המערב, אם רצונם להמשיך מנהגי אריז"ל.

לכן אנשי אנגליה שהזכרת עקפו את הבעיה. הם אינם פונים מערבה אלא לכיוון דלת הכניסה לבית הכנסת, וקמים על רגליהם לקבל פני האורחת, שבת המלכה הנכנסת.

וגם שירת "אשת חיל" שנוהגים לשיר כשבאים הביתה בליל שבת, היא לא לכבוד האשה בעלת הבית, אלא לכבוד השכינה הבאה בבוא שבת. כך ביאר המקור הראשון למנהג זה, ספר "חמדת ימים" (חלק של שבת, פרק ז). שְׁרִים אל השכינה ומשבחים אותה במעלותיה. [הכינוי "שכינה" הוא הצד האלוהי הניכר בעולם, מצדנו. כי עצם האלהות היא נשגבה מדעתנו אין לנו יכולת לתאר או להגדיר אותה. הכרה זו היא סובייקטיבית, ולא אובייקטיבית]. "שכינה שורה בכל מקום שיש התעלות נפשית-רוחנית. כמו שאמרו על עשרה המתפללים יחד (ברכות ו ע"א) דוד המלך כשחיבר ספר תהלים (פסחים קיז, ע"א) דיין שדן דין אמת לאמתו (סנהדרין ז ע"א) ועוד.